

Normkritisk läsning av styrdokument

Sammanfattning

Jag har läst regeringsförklaringen 2019 utifrån ett normkritiskt stad-land-perspektiv. Jag har även läst regeringsförklaringen 2017 och 2015 för att se om 2019 är generell eller avvikande.

Genom att lägga till hela landet på flera ställen i regeringsförklaringen 2019 påpekar man olika geografiers särkildheter. Tilläggen är gjorda på områden där landsbygd idag är förlorare eller riskerar förlora jämfört med staden. Jag hittar inget tillägg där man kan ana att man vill inkludera även storstäderna. Detta kan ses som ett tecken på att staden utgör normen. Att det gäller hela landet behöver förtydligas. Tilläggen kan vara en markering av regeringen att man har sett att dagens utveckling inte gäller hela landet och vill visa det i text. Samtidigt är det i samtliga fall rimligt att tro att de utfästelser de säger ska gälla i hela landet, utan att de egentligen ska behöva uttrycka det.

På några håll i förklaringen beskrivs mål eller åtgärder som riskerar att inte gynna alla delar. Detta garanterar inte att man har lagt till hela landet. Orsaken till detta kan vara medveten, man har inte för avsikt att reformen är till för alla. Eller omedveten, man tänker inte på att stadsmiljöavtal inte balanseras av liknande landsbygdsavtal för de lokala miljöernas utveckling.

Hela landet

I regeringsförklaringen för 2019 nämns vid flera tillfällen att en satsning eller ett mål ska gälla hela landet. En kan tänka att en regeringsförklaring i alla dess delar just gäller hela landet. Det blir då intressant att titta på när de valt att skriva in hela landet och när de inte har gjort det.

Här är exempel på tillfällen man valt att lägga in *hela landet*,

- *Nationella innovationsrådets arbete fortsätter. En exportsatsning för fler jobb i hela landet genomförs. Gröna obligationer prövas. Samverkan, innovation och klimatomställning gör svenska företag världsledande.* Valet att lägga in exportsatsningar och jobb i hela landet är ju logiskt utifrån att mycket av exportintäkter genereras i landsbygder idag.
- *Regeringens mål är inte bara att hela landet ska leva. Hela landet ska växa.* Hela landet ska leva är närmast en slogan. Kanske något som pliktskyldigast ska finnas med för om det inte är det är det någon som protesterar. Men vad står begreppet för? Det är svårt att säga negationen. Att hela landet dessutom ska växa är en utmaning som kräver insatser.
- *Bredband och mobila tjänster byggs ut i hela landet och fler servicekontor öppnas.* Idag är det landsbygder som halkar efter i bredbandsutbyggnaden utifrån valet att använda en marknadsdriven modell. Därav kan man behöva säga att det är fel väg.
- *Det ska gå att leva, bo och arbeta i hela landet. Sverige ska hålla ihop.* Detta är också ett statement, samtidigt ingen som uttalar motsatsen. Men, det är den utvecklingen vi ser givet att ett antal politikområden får verka mot centralisering.
- *Investeringsstöden för byggandet av hyresrätter koncentreras, effektiviseras och riktas mot hyresrätter i hela landet.*

- *Flygets stora klimatpåverkan ska minska. Klimatkraven på flyget skärps. Det ska gå att ladda och tanka fossilfritt i hela landet. Även här ser man att det finns skäl att poängtera att satsningen gäller hela landet. Utifrån att utvecklingen kanske inte ser ut så idag.*
- *Kunskapslyftet ska byggas ut och tillgången till högre utbildning och distansutbildning ska öka i hela landet.*
- *Mediestödet ska skapa bättre förutsättningar för oberoende journalistik i hela landet*
Förtydligande kring hela landet kan ha en grund i att det inte ser ut så nu.

Det finns flera exempel där man lägger till hela landet där det idag brister i *hela-landet*. Reformerna som syftar till att utveckla Sverige har haft ett stadsfokus eller centraliseringseffekter vilka inte varit uttalade. Men, det har blivit så. Att lägga till hela landet kan vara ett sätt för regeringen att säga –Vi har sett problemet och vi tycker inte det är ok.

Några exempel där Hela landet är utelämnat,

Politiken vet att landsbygden idag går som förlorare ur ett antal system. Det finns också sådana där man inte valt att lägga in *hela landet*. Möjligen är också det en markering att man på detta området inte har tänkt göra något för en förändring.

- *Svensk industri och svenska företag, små som stora, ska ha goda förutsättningar att växa och anställa fler.* Kanske inte nödvändigt att lägga till hela landet, alla ser det som givet överallt?
- *Energiöverenskommelsen ska genomföras. Det ska vara enkelt och lönsamt att investera i egen produktion av förnybar energi.*
- *Grundvattennivåerna ska säkras och tillgången till dricksvatten skyddas.* Här är förutsättningarna skiftande över landet.
- *Arbetsförmedlingen reformeras i grunden. Fristående aktörer ska bidra till att matcha och rusta arbetssökande.* Här skulle man med fog kunna lagt till något om AF i hela landet. I den nedrustning som ska ske planeras redan en stor nedläggning av kontor, väntat. Varför har inte regeringen ambitioner om hela landet här?
- *Vi räddar reformen som inneburit fri entré på statliga museer* Här är en reform som erkänt gynnar Stockholm. Men inget sägs om att man avser att avhjälpa detta problem eller införa något kompensatoriskt.

I flera av dessa fall skulle man kunna lagt till hela landet, utifrån hur man lagt till det i andra delar av dokumentet. För att markera att det gäller hela landet. Men har valt att inte göra så. Hela Landet kan ha att göra med vilken politik som varit med och skriva fram. Centerpartiet och folkpartiet har tillkommit i 2019 års förklaring.

I förklaringarna för 2017 och 2015 är uttrycket inte lika vanligt. I 2017 års förklaring nämns hela landet bara vid ett par tillfällen. Men, insikten att det inte är självklart att allt gäller överallt finns och då behöver en tala om att det gäller hela landet. *”Det ska gå att arbeta, driva företag och få del av samhällsservice oavsett om du bor i Visby, Vårby gård eller Vittangi”*. Eller *I hela vårt land ska det finnas möjlighet att delta i och utöva kultur-aktiviteter*

Det särskilda

Att utgå från det urbana och staden som norm kan synas i reformer som inte gäller hela landet. Man skulle då kunna lagt till i städer, men gör inte så. *Klimatinvesteringsprogrammen och*

stadsmiljöavtalen främjar lokala investeringar för global hållbarhet och de ska utvecklas och effektiviseras. Stadsmiljöavtalen kommer inte att främja lokala investeringar i alla delar av landet. Barn ska tryggt kunna gå och cykla till skolan. Detta gäller givetvis inte överallt. Alla barn kommer aldrig att ha den möjligheten. Det ska bli mer attraktivt för läkare att arbeta i primärvården och enklare att bedriva vård på landsbygden. Landsbygden utpekas här som särskild. Är det idag svårt att bedriva vård på landsbygden?

I RF 2017 finns ett särskilt stycke kring statens lokalisering. *Det är slut på centraliseringstrenden. Nu görs den största omlokaliseringen av myndigheter på över ett decennium. Minst 10 nya lokala servicekontor öppnas för att erbjuda samlad service från flera myndigheter.* Detta ska ses i ljuset av att en rad rapporter kom som visade på en stark centralisering under årtionden. ESV visade att över 8000 jobb hade tillskapats i Stockholm samt hade jobben ökat i Malmö och Göteborg medan de hade minskat i landsbygds länen. Något som ESV såg som negativt både ur ekonomisk, demokratisk och verksamhetsperspektiv. En debatt kring hur staten driver urbanisering och överhettning av Stockholm pågick.

I RF2015 finns ett särskilt stycket om landsbygden. Det sägs bland annat att *”Landsbygdens näringsliv ska utvecklas genom förbättrad infrastruktur, tillgång till bredband, närhet till högskolor och forskning samt ett stöd för att säkra tillgången till butiker och samhällsservice”*. I andra delar av dokumentet beskrivs hur näringslivet ska utvecklas, hur infrastruktur, utbildning och forskning ska utformas. Gäller detta då dessa områden i staden? Och en behöver särskilt säga att det som gäller i staden också ska gälla i landsbygden. Fast inte riktigt allt, bara det som här nämns.

Avslutande ord.

Det finns skillnader mellan olika geografier. De måste både nämnas och hanteras. I en problemformulering eller i ett mål kan man behöva särskilja stad från land. Vilket i sin tur kan motivera särskilda insatser för en ökad träffsäkerhet. I regeringsförklaringen för 2019 är det tydligt att man velat föra fram att man vill ta ett hela landet-perspektiv. Samtidigt har man gjort det på ett sätt som utifrån inte är helt logiskt. Det saknas en logisk kedja kring när man lägger till hela landet och när det inte görs. Samtidigt är särskilda åtgärder få. Därav är det svårt att bedöma om man verkligen kommer att hantera de olikheter som finns. Eller om det är en markering. Hela landet ska leva. Ingen vet vad det betyder. Men det betyder något att ha det med. Liksom det betyder något att utelämna det.